

Behandling av klager på standpunktkarakterer i fag

Klager på standpunktkarakter i fag utgjør en stor andel av klagesakene i grunnskolen og videregående opplæring, og det er variasjoner i praksis rundt oppfølgingen av klagene.

For å bidra til mest mulig lik praksis har Utdanningsdirektoratet utarbeidet informasjon om klagebehandlingen. Vi går ikke gjennom gjennom vurderingsarbeidet som gjøres på skolen eller behandling av klager på IV, ikke vurderingsgrunnlag.

VEILEDNING | SIST ENDRET: 25.02.2016

Innhold

1. Hva kan eleven eller foreldrene klage på?

2. Hvordan kan eleven og foreldrene klage?

3. Hvordan skal skolen behandle klagen?

- Faglærers begrunnelse
- Rektors uttalelse
- Sendes til klageinstans

4. Hva skal klageinstansen se på?

- Tidspunktet for fastsetting av standpunktkarakterer
- Underveisvurderingens betydning for standpunktkarakteren i fag

- Læreplanen bestemmer
- Det må gjøres en vurdering av grunnlaget for standpunktvurderingen

5. Hva kan resultatet av klagen bli?

6. Regelverket

1. Hva kan eleven eller foreldrene klage på?

- Eleven har rett til å klage på alle standpunktkarakterer dersom eleven mener at gjeldende regler for fastsetting av standpunktkarakterer ikke er fulgt.
- Eleven kan klage selv, og foreldrene kan klage på vegne av eleven fram til han eller hun fyller 18 år.
- Eleven eller foreldrene kan kreve begrunnelse for standpunktkarakteren før de klager.

Det er ikke klagerett på underveisvurdering

En klage på en standpunktkarakter begrunnet i at eleven ikke har fått den underveisvurderingen han eller hun har krav på fører ikke til at vedtaket oppheves. Dette har sammenheng med at reglene om klage i kapittel 5 handler om sluttvurderinger og ikke underveisvurdering.

Dersom eleven eller foreldrene mener skolen ikke gir eller har gitt eleven den underveisvurderingen som følger av regelverket, kan de ta dette opp med skolen skriftlig eller muntlig.

Det er likevel nødvendig at rektor i sin uttalelse synliggjør at vurderingsarbeidet på skolen, herunder underveisvurdering, er i samsvar med forskriften.

2. Hvordan kan eleven og foreldrene klage?

Skolen skal informere elevene og foreldrene om retten til å klage, klagefrist og hva klagen skal inneholde.

Klagen må være skriftlig, og signeres av eleven eller foreldrene. Det må gå fram hva eleven klager på, og klagen bør inneholde annen relevant informasjon og begrunnelsen for klagen.

Fristen for å klage på standpunktkarakterer er 10 dager. Fristen går fra den dagen eleven har fått karakteren, eller den dagen han eller hun har fått begrunnelsen.

Klagen skal sendes til skolen.

3. Hvordan skal skolen behandle klagen?

Når skolen har mottatt klage på en standpunktkarakter, skal skolen sende klagen videre til den instansen

som skal behandle klagen. Sammen med klagen skal skolen legge ved en begrunnelse for standpunktkarakteren fra faglæreren og en uttalelse fra rektor. Klageren skal ha kopi av oversendelsen.

Skolen har på dette tidspunktet i prosessen ikke anledning til å endre fastsatt standpunktkarakter eller unnlate å sende klagen videre til klageinstansen. Dersom det dreier seg om rene føringsfeil kan rektor rette disse selv, jf. forskriften § 3-39.

Faglærers begrunnelse

I sin begrunnelse skal faglærer redegjøre for hvordan standpunktkarakteren er fastsatt.

Det innebærer en beskrivelse av

- at elevens kompetanse er vurdert ut fra kompetansemålene i læreplanen i det aktuelle faget
- at faglærer dokumenterer at standpunktkarakteren er basert på et bredt vurderingsgrunnlag som samlet viser den kompetanse eleven har i faget, det vil si
 - hvordan faglærer har foretatt en samlet vurdering av elevens kompetanse i faget ut fra at eleven har vist kompetansen sin på ulike måter i ulike sammenhenger
 - at faglærer begrunner elevens kompetanse som et minimum med eksempler innenfor alle hovedområdene i faget
- elevens kompetanse, det vil si hva eleven mestrer i faget ut fra kompetansemålene
- at karakteren gir uttrykk for elevens kompetanse ved avslutningen av opplæringen
- at eleven er gjort kjent med hva som er vektlagt i fastsettingen av standpunktkarakteren
- hvordan eleven har fått mulighet til å forbedre kompetansen sin gjennom opplæringstiden i faget

Rektors uttalelse

- Rektor skal alltid uttale seg før klagesaken oversendes til klageinstansen.
- Rektor skal beskrive at saksgangen på skolen har vært i samsvar med forskriften.

Dette omfatter blant annet at skolen har oppfylt elevens rett til individuell vurdering etter forskriften § 3-1, dette omfatter både underveis- og sluttvurdering.

Rektor skal som et minimum kort beskrive skolens prosedyrer for fastsetting av standpunktkarakterer, herunder tidspunktet for når den påklagete standpunktkarakteren er fastsatt.

I tillegg skal rektor i sin uttalelse gjøre greie for at standpunktkarakteren er fastsatt i samsvar med forskriften § 3-18. En sentral del av dette er at rektor har gått gjennom faglærers uttalelse og kvalitetssikret denne.

Rektor må i sin uttalelse synliggjøre at hun eller han mener at faglærers uttalelse viser at standpunktkarakteren er i samsvar med reglene om fastsetting av standpunktkarakterer i forskriften §§ 3-17

og 3-18.

Sendes til klageinstans

Skolen skal sende klagen videre til

- Fylkesmannen for grunnskolen
- fylkestinget eller den de delegerer til for videregående opplæring

4. Hva skal klageinstansen se på?

Klageinstansen skal «vurdere om gjeldende føresegner om karaktersetting er følgde», jf. forskriften § 5-12 første ledd.

Det vil si om

«standpunktkarakteren er satt i samsvar med reglane om fastsetting av standpunktkarakterer i forskrift til opplæringsloven § 3-18».

Hva det betyr for hva klageinstansen skal se på, kan du lese om under.

Tidspunktet for fastsetting av standpunktkarakterer

- En standpunktkarakter skal gis ved avslutningen av opplæringen i fag, jf. Læreplanverket for Kunnskapsløftet.
- Den skal uttrykke den kompetansen eleven har i faget ved avslutningen av opplæringen i faget.

Klageinstansen må derfor se på tidspunktet for fastsettelsen av standpunktkarakteren, og om dette er ved avslutningen av opplæringen i faget.

Underveisvurderingens betydning for standpunktkarakteren i fag

- Den kompetansen som eleven viser i faget underveis i opplæringen er en del av faglærerens samlede vurdering når standpunktkarakteren skal fastsettes.
- Det er faglæreren som må avgjøre om og på hvilken måte kompetanse som eleven har vist underveis i opplæringen er relevant for standpunktkarakteren.

Skoler og lærere organiserer opplæringen i faget ulikt. Selv om det har vært avsluttende vurderinger underveis i opplæringen, det vil si vurdering i deler av faget som ikke vurderes på nytt, skal faglæreren gjøre en totalvurdering av elevens kompetanse mot slutten.

Det betyr ikke at faglæreren må vurdere eleven i alle kompetansemålene rett før standpunktkarakteren

fastsettes, men at faglæreren skal bruke sitt faglige skjønn til å gjøre en samlet vurdering av elevens kompetanse ut fra kompetansemålene i læreplanen for faget.

Ved slutten av opplæringen vil eleven kunne forstå helheten i faget og se sammenhenger på tvers av hovedområdene. Eleven kan ha økt sin kompetanse i ett hovedområde gjennom å jobbe med kompetansemål innenfor et annet hovedområde i faget.

Enkelte skoler velger å konsentrere opplæringen i et fag til en bestemt periode, og hele opplæringen i faget avsluttes for eksempel i høstsemesteret, såkalt plogging. Forskriften er ikke til hinder for dette.

Læreplanen bestemmer

- Det er kompetansen i fag som skal vurderes
- Standpunktkarakteren skal uttrykke kompetansen eleven har ut i fra læreplanen i faget.

I forskriften § 3-3 er det fastsatt at grunnlaget for vurdering skal være kompetansemålene i læreplanene for fag slik de er fastsatt i læreplanverket.

Å vurdere kompetanse ved standpunktvurderingen er noe annet enn å vurdere elevens kunnskaper og ferdigheter opp mot det enkelte kompetansemål.

De samlede kompetansemålene i læreplanene for fag, forstått i lys av formålet og hovedområdene i faget, beskriver hva som kan sies å være kompetansen i faget.

Kompetanse i fag handler om å se fagets ulike deler i sammenheng og bruke kunnskaper og ferdigheter i kombinasjon til å løse oppgaver og utfordringer.

Det må gjøres en vurdering av grunnlaget for standpunktvurderingen

Standpunktkarakteren må baseres på et bredt vurderingsgrunnlag som samlet viser den kompetansen eleven har i faget, jf. forskriften §§ 3-3 og 3-16. Det er fastsatt i forskriften § 3-18.

Klageinstansen må vurdere om faglærer har

- satt karakteren på grunnlag av riktig læreplan for fag
- vurdert elevens kompetanse ut fra kompetansemålene slik de er fastsatt på det aktuelle trinnet

Det er ikke tillatt å sette en standpunktkarakter på grunnlag av bare utvalgte kompetansemål eller hovedområder. Som et minimum må faglæreres begrunnelse for elevens kompetanse vise til eksempler på elevens kompetanse innenfor alle hovedområder i faget.

- satt standpunktkarakteren på grunnlag av at eleven har vist kompetanse i faget på ulike måter og i ulike sammenhenger

Standpunktkarakteren skal normalt fastsettes på grunnlag av mer enn bare en prøve. Standpunktkarakteren skal ikke være et matematisk gjennomsnitt av karakterer gitt i underveisvurdering i løpet av opplæringsåret.

- godtgjort at eleven er gjort kjent med hva som er vektlagt i fastsettingen av standpunktkarakterene
- godtgjort at eleven har fått mulighet til å forbedre sin kompetanse gjennom opplæringen i faget

Den kompetansen eleven har vist underveis i opplæringen kan være en del av grunnlaget for vurderingen når standpunktkarakteren i fag skal fastsettes, jf. forskriften §§ 3-3 og 3-18.

- trukket inn utenforliggende momenter som innsats, fravær og oppførsel for øvrig, med mindre dette går frem av kompetansemålene

Dersom det er trukket inn ikke-faglige forhold vil dette som oftest innebære at karakteren ikke er fastsatt i samsvar med bestemmelsen om standpunktvurdering.

Klageinstansen skal ikke vurdere om den fastsatte standpunktkarakteren er riktig. Vurderingen av elevens faglige nivå, er det skolen som har ansvaret for.

5. Hva kan resultatet av klagen bli?

Klageinstansen kan komme til ulike resultat. Innholdet i de ulike resultatene er som følger:

- **Ikke medhold:** når klageinstansen mener vedtaket som er truffet er «riktig»
- **Oppheve:** når klageinstansen mener det er feil ved saksbehandlingen eller liknende og sender saken tilbake til skolen som har truffet vedtaket for å behandle saken på nytt.

I tillegg kan klageinstansen avvise klagen dersom vilkårene for å klage ikke er tilstede. Da skal det treffes et avvisningsvedtak.

Når klageinstansen opphever enkeltvedtaket og sender saken tilbake til skolen for ny behandling kan skolen bestemme at

- karakteren blir stående
- karakteren går opp
- karakteren går ned

Avgjørelsen skal begrunnes. Den er endelig, og det er ikke mulig å klage på nytt.

Den endelige standpunktkarakteren skal føres på elevens vitnemål eller kompetansebevis.

Forholdet mellom klagebehandling og tilsyn

I klagebehandlingen kan fylkesmennene bli gjort kjent med forhold som det er nødvendig å kontrollere

nærmere, men som ikke er en naturlig del av klagebehandlingen.

Mandatet for at fylkesmennene kan føre tilsyn er fastslått i kommuneloven § 60 b og supplert med opplæringsloven § 14-1 første ledd.

6. Regelverket

- Klage på vurdering er regulert i forskriften kapittel 5.
- Bestemmelsene må ses i sammenheng med Læreplanverket for Kunnskapsløftet og reglene om individuell vurdering i forskriften kapittel 3.
- Sluttvurderingene er enkeltvedtak etter forvaltningsloven, og kan klages på etter reglene i kapittel 5 i forskriften. Det er fastsatt i forskriften § 3-17.
- I forskriften § 5-12 er klage på standpunktkarakterer regulert.

Det som er sagt ovenfor gjelder så langt det passer for fastsetting av og klage på standpunktkarakterer for voksne, jf. forskriften kapittel 4.

Forholdet til forvaltningsloven

Standpunktkarakterer er enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Imidlertid gjelder ikke kravet til begrunnelse av enkeltvedtak etter forvaltningsloven §§ 24 flg.

Det er fastsatt i forskrift til forvaltningsloven § 32 at bestemmelsene om klage i forvaltningsloven ikke gjelder for sluttvurderinger i skole eller eksamen. Bestemmelsene i kapittel 5 er særregler om klage på vurdering og gjelder her.

De alminnelige saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kapittel to til fire og kapittel 8 samt ulovfestede forvaltningsrettslige prinsipper gjelder imidlertid. Det betyr at reglene om inhabilitet, de alminnelige reglene om saksbehandling og saksforberedelse, også gjelder for behandling av klager på sluttvurdering som behandles etter forskrift til opplæringsloven kapittel 5. Saken skal blant annet være forsvarlig opplyst før klageinstansen treffer sitt enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 17.

I dag er det fastsatt i gjeldende § 5-7 at den som har klagerett kan kreve begrunnelse for noen nærmere angitte sluttvurderinger, mens det ikke kan kreves begrunnelse for andre sluttvurderinger. Begrunnelsene for hvorfor det er fastsatt en gitt karakter er viktig for den enkeltvedtaket retter seg mot når hun eller han skal avgjøre om hun eller han vil klage.

